

Vähänkyrön Napuen muistomerkin paljastuspuhe 08.05.1979

Muistomerkin on suunnitellut Erkki Välimäki

Helmikuun 19. pnä 1714 käytiin Isonkyrön Napuella suuren Pohjan sodan ratkaisutaistelu, missä oli kysymyksessä Ruotsin ja Venäjän suurvaltapolitiittinen kamppailu Itämeren herruudesta. Tuosta verisestä ja Armfeltin suomalaisjoukoille kohtalokkaasta taistelusta tuli viime talvena kuluneeksi jo 265 vuotta. Yleisesti ottaen tiedämme tuon taistelun ulkonaiset puitteet, taktiikan ja tappioluvutkin suhteellisen tarkkaan, onhan tutkimukset, kansanperinne ja Isossakyrössä sijaitseva Napuen taistelun muistomerkki tuota tapahtumaa monin tavoin meille selkeyttänyt.

Mutta mitä merkitsee tuo Napuen taistelutapahtuma Vähällekyrölle, on jäänyt eri syistä – ihmekyllä – unohduksiin. Vain ohimennen mainitaan Vähäkyrö eri tutkimuksissa tuon taistelun tappioluvuissa. Kun puolitoista vuotta sitten ansioitunut kotiseuduntutkija, herastuomari Eino Jukkara vuosikymmeniä kestäneiden yritysten jälkeen löysi pitäjämme Napuella kaatuneiden nimiluettelon Vaasan Maakunta-arkistosta, taistelun tragedia meille vähäkyröläisille alkoi selkiytyä. Totuuden nimessä on sanottava, että samalla syntyi monia uusia kysymyksiä ja teorioita, joihin myöhempi historiantutkimus toivottavasti tuo pian lisävalaisua. Tosiasia joka tapauksessa on se, että tuon asiakirjan mukaan vähäkyröläisiä kaatui Napuella 152 pääosin 15-45 –vuotiaita. Taistelun jälkeisen erityisesti juuri pitäjämme kohdistuneen ryöstö- ja hävitysterrorin seurauksena vietiin täältä pois 78, vangittiin ja sen tien katosi 30, murhattiin, tapettiin tai pahoinpideltiin kuoliaiksi 18. Tämän lisäksi sudet söivät 16, venäläisiksi sotilaisiksi pestautui 8 ja joku muu kohtalo tuli kolmen osaksi. Kokonaistappiot on kirjattavissa siten 305:ksi, joista 33 oli tyttöjä tai naisia. Vertaamalla tuota lukua pitäjän silloiseen asukasmäärään voimme vasta käsittää katastrofin koko järkyttävyyden.

Epäselvyytenä on vain ollut silloisen väestölaskennan epätarkkuus, johon vasta viime aikoina on saatu eri tutkimuksissa johdonmukaisuutta ja täsmennystä. Todettakoon vain, että ensimmäinen

Ruotsi-Suomen jo koko maailman väestölaskenta on suoritettu 1700-luvun puolivälissä eli tarkemmin sanottuna vuonna 1749. Vuosisadan alkupuolen väestömäärät perustuvat lähinnä ns. henkiveron perusteella tehtyihin arvioihin. Kun tuo vero koski vain aikuisia, siis työkykyisiä 15-63 –vuotiaita, on lähinnä lasten, mutta myös vanhojen ja erioikeutettujen määrä arviointien varassa. Käytännössä on viime vuosina ryhdytty laskemaan näiden osuus 1/3:ksi. Kun henki-veron mukainen asukasmäärä Vähässäkyrössä vuosina 1712 ja 1713 on ollut 405 ja 416, voidaan olettaa, että talvella 1714 pitäjässä asui melko tarkkaan 625-630 asukasta. Tämän mukaan Vähänkyrön asukasluku laski Napuen päivinä 47,5 prosenttia, mikä on tiettävästi Suomen historian kaikkien aikojen suurin yhteen pitäjään kohdistunut suonenisku.

- Hyvät vähäkyröläiset! Olemme joutuneet viime aikoina kysymään itseltämme ja toisiltamme, miksi Napuen taistelun jälkeen tapahtumat kohdistuivat juuri Vähänkyröön niin raskaasti. Emme ainakaan toistaiseksi ole saaneet tähän vastausta. Venäjän ja Galitzin armeijan kostotoimenpiteiden luonne, pitäjän vauraus tai tieverkoston keskeinen asema ovat vasta osatouuksia, jopa olettamuksia.

Me kaikki läsnäolijat varmaan ymmärrämme, että emme ole lähteneet pystyttämään mitään taistelumuistomerkkiä tänne kirkkomaahan sankaripatsaan läheisyyteen, onhan taistelupaikalla 15 kilometrin päässä täältä jo kauan ollut omansa. Me nykypäivän vähäkyröläiset haluamme nyt muistaa noita 305:ttä, joiden osaksi tuli noissa 265 vuoden takaisissa olosuhteissa sankarikuolema. Mutta ennen kaikkea me haluamme osoittaa kunnioitusta ja nöyrää mieltä niitä esi-isiämme ja erityisesti esiäitejämme kohtaan, jotka silloisissa olosuhteissa jaksoivat taakan kantaa ja rakentaa Vähänkyrön huomispäivää uuteen niin aineelliseen kuin henkiseenkin vaurauteen. Se vaati Napuen jälkeisiltä sukupolvilta sisua ja todellista uskoa tulevaisuuteen. Tänään Vähäkyrö-päivänä olemme halunneet kaikkia Napuen aikaisia esi-isiämme muistaa niin rukouksin kirkossa kuin nyt pian paljastettavalla patsaalla, jota olemme kutsuneet Napuen muistokiveksi. Tämän patsaan paikka on tarkkaan valittu juuri sankarihaudan ja kirkon väliin ja sen symboliikka toivottavasti yhä uudelleen ja uudelleen saa meidät miettimään tapahtumia 265 vuotta sitten. Toivottavasti tämä kivi on muistuttamassa meitä ja tulevia sukupolvia siitä, että rauha on aina tavoiteltavampaa kuin sota, sopu parempi vaihtoehto riitaan, rakentaminen tärkeämpi kuin repiminen ja usko tulevaisuuteen on vaikeimmillakin hetkillä elämisen ehto.

Reijo Taittonen

Isänmaan kyynelten historiasta

Elettiin aikoja ison vihan
alla pelon sorrar ja köyhyyden
huoli täytti joka pihan
myös täällä mailla lakeuden -
Lähestyi vihollisen sotajoukko
tuhotakseen pohjanmaan.
Kuului tuonen kuolin soitto
kodit syttyi palamaan -

Tuli Napuelle armeijamme rippeet
ja nostoväki lähiseutuvilta -

Ajoi sinne pakolaisten reet
turvaan murhan vainon alta.
Vei askel raskas Herran temppeliin
kuuntelemaan vielä lohdun sanaa -
Miehet meni maastoon asemiin
odottamaan taistelua kovaa -

Napuen päivä - Leiritulet leiskuu
pakkaslumi putoo taivahalta -
Kuuluu temppelistä viime virren veisuu
vanhan tutun holvikaton alta -
Taiston päivä - Miehet näiltä mailta
ryhmittyvät alle lippujen.
Vastaan vyöryy vainolaisen valta
joukko kymmentuhat lukuinen -

Sokaiseva pyry savu kaikkialta -
Käsky hehkumaan saa liekit tykkien -
Syöksyyn! Pelastus on Jumalalta -
Tulta! Kohtalo on näiden tuntien -
Tunti toinen vierii, miehet ryntää
vihamies nyt häviää ja - Voittaa
kuolonaura Napuella kyntää
ja hiljaisuuden kuolinkellot soittaa -

Yö peittää hurmehisen päivän
susi ulvoo - Haavoittunut äännähtää.
Sinne kotiensa toivot jäivät
hyinen viima kaiken jäädyttää
Aamun tullen laumat kasakoitten
ryntää kaikkiin kyliin kyrönmaan
ryöstäin, murhaten ja tuskaa tuoden
vihollisen joukot saalistaa -

Varmaan täällä vielä pantiin vastaan
vimmaan nousi kuohahtava veri
puolustaessaan omaa lastaan
siinä äitienkin henki meni -
Myös veren hajun suunnattoman
tunsi peto - Hukka harmaa.
Monen heikon tiellä suojattoman
susi raateleva surmaa -

Silloin pitäjämme kantoi raskaan ikeen
myös hengenvainioilla kaikki taantui -
Se parhaimpansa antoi viime mieheen
kuoli ilo - Laulu lakeudelta laantui -
Vähitellen uusi elo kypsyi -
Aikaa siihen kului puoli vuosisataa -

Taas kerran vammoistansa elpyi
rakas haavoitettu Isäinmaa -

Tänään paljastamme teille muistomerkin
kotipitäjämme uhrin Napuen -
Muistelemme teitä mielin herkin
jälkeen myrskyisien vuosisatojen -
Saa kotikirkon pihapuitten alla
tää merkki kauas kantaa sanomaa -
Taistelitte täällä kunnialla
etuvartioina vapaan maan ...

Kaarina Rantala

palaute vahankyron.seurakunta@evl.fi tai Lions-Club Vähäkyrö